

Paksi Gábor

Releváns környezetvédelmi szabályzók (nemzetközi, szövetségi és nemzeti)

NEMZETI JOGSZABÁLYOK, AZ ALAPTÖRVÉNY
RENDELKEZÉSEI, FŐBB HAZAI JOGSZABÁLYOK

*A környezetvédelem alkotmányos alapjai:
az Alaptörvény környezetvédelmi tárgyú rendelkezései
és az Alkotmánybíróság gyakorlatának jelentősége*

Magyarország Alaptörvénye (At.) számos környezetvédelmi tárgyú rendelkezést tartalmaz, a Nemzeti hitvallás részében hangsúlyozza a jövő nemzedékek életfeltételeinek védelmezésének fontosságát. Az At. P) cikk (1) bekezdése az állam és mindenki kötelelességként definiálja az egyes természeti erőforrások (például erdők és vízkészlet) védelmét, fenntartását és jövő nemzedékek számára való megőrzését, megteremtve ezzel nemcsak az állam, hanem az egyén (azaz minden természetes és jogi személy) környezetvédelemmel kapcsolatos felelősségét.¹⁹ A mindenkit megillető egészséges környezethez való jogot az At. XXI. cikk (1) bekezdése rögzíti, amely szorosan összefügg az At. XX. cikkében rögzített mindenkit megillető testi és lelki egészséghez való joggal, amelynek egyik eszközeül a környezet védelmének biztosítása szolgál. Az At. 38. cikk (1) bekezdése a nemzeti vagyon kezelésének és védelmének céljával összefüggésben is megfogalmaz környezetvédelmi tárgyú rendelkezéseket:

¹⁹ PAULOVICS–JÁMBOR 2022: 417.

„Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele. A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit sarkalatos törvény határozza meg.”

A környezetvédelmi szabályozás kiindulási pontját jelentő egészséges környezethez való jog a szakirodalom szerint egy olyan, a 20. század második felében megjelenő, globális problémák által életre hívott emberi jog, amelynek jellegzetessége, hogy: globális jellegű – azaz nemcsak az egyén, hanem az emberi élet, az emberi faj fenntartását hivatott szolgálni; érvényesüléséhez egyetlen állam erőfeszítése általában nem elegendő, hiszen a környezeti problémák maguk is globális jellegűek; megsértése közvetlenül és azonnal általában nem érzékelhető, s nem hoz létre azonnal orvosolandó kényszerhelyzetet.²⁰ Az egészséges környezethez való jog vonatkozásában meghatározó jelentősége van az Alkotmánybíróság gyakorlatának, ugyanis számos, az egészséges környezethez való jog érvényesülését célzó és ma is érvényesülő alapelv tartalommal való feltöltése az Alkotmánybíróság tevékenységének eredménye. Az alábbiakban a környezetvédelmi szabályozás jelentősebb alapelveit (a visszalépés tilalma, az elővigyázatosság és a megelőzés elve, a szennyező fizet elve) ismertetjük röviden az Alkotmánybíróság gyakorlatán keresztül.

A védelmi szint csökkentésének (visszalépés) tilalma

Az Alkotmánybíróság a 28/1994. (V. 20.) AB határozatában mondta ki a környezethez való jog egyik legfontosabb elvét, a védelmi szint csökkentésének tilalmát: „A környezethez való jog tárgyából és dogmatikai sajátosságából az következik, hogy a természetvédelem jogszabályokkal biztosított szintjét az állam nem csökkentheti, kivéve, ha ez más alkotmányos jog vagy érték

²⁰ PAULOVICS–JÁMBOR 2022: 413–414.

értévesítéséhez elkerülhetetlen. A védelmi szint csökkentésének mértéke az elérni kívánt célhoz képest ekkor sem lehet aránytalan.” A védelmi szint csökkentésének (vagy visszalépés) tilalma a jogszabályokkal már elért védelmi szint enyhítésének tilalmát jelenti (például természetvédelmi oltalom feloldása, engedélyezési kötelezettség eltörlése).²¹ A 3223/2017. (IX. 25.) AB határozatban az Alkotmánybíróság – megerősítve és kitégítve a visszalépés tilalmával kapcsolatban már korábban kifejtett álláspontját – rögzítette, hogy: „A visszalépés tilalmának elvéből az is következik, hogy az egyedi ügyekben eljáró jogalkalmazóknak is tekintettel kell lenniük ezen, az Alaptörvényből fakadó elv érvényesülésére a jogszabályok alkalmazása során, ekként a környezet és természet védelmének jogszabályokkal garantált szintje egyedi hatósági döntéssel nem rontható le.”²² Ezzel az Alkotmánybíróság egyértelművé tette, hogy a visszalépés tilalma nemcsak a jogalkotóval, hanem a jogalkalmazóval szemben is érvényesülő alapelv.²³

Az elővigyázatosság és a megelőzés elve

A 27/2017. (X. 25.) AB határozatában az Alkotmánybíróság akként foglalt állást, hogy „az elővigyázatosság környezetjogban általánosan elfogadott elve értelmében az államnak kell biztosítania azt, hogy a környezet állapotának romlása egy adott intézkedés következményeként ne következzen be”.²⁴ A 13/2018. (IX. 4.) AB határozat az elővigyázatosság elvéből következően a jogalkotóval szemben számos követelményt megfogalmazott, illetve egyértelműen elhatárolta egymástól az elővigyázatosság, illetve a megelőzés elvét:

„a környezet állapotát érintő szabályozás esetén a jogalkotónak kell azt igazolnia, hogy a szabályozás nem jelent visszalépést, és ezáltal nem okoz adott esetben akár visszafordíthatatlan károkozást, illetőleg nem teremti meg egy ilyen károkozás elvi lehetőségét sem.

²¹ FODOR 2007: 15.

²² 3223/2017. (IX. 25.) AB határozat [29].

²³ SZABÓ 2022: 84.

²⁴ 27/2017. (X. 25.) AB határozat, Indokolás [49].

Korábban nem szabályozott esetek szabályozásakor az elővigyázatosság elve nem kizárólag a visszalépés tilalmával összefüggésben, hanem önállóan is érvényesül: azon intézkedések esetében, amelyek formálisan nem valósítanak meg visszalépést, ám befolyásolhatják a környezet állapotát, az intézkedés korlátozza az elővigyázatosság elve is, amellyel összefüggésben a jogalkotó alkotmányos kötelezettsége, hogy a tudomány álláspontja szerint nagy valószínűséggel vagy bizonyosan bekövetkező kockázatokat megfelelő súllyal figyelembe vegye a döntés meghozatala során. A megelőzés elve ezzel szemben a potenciális szennyezés forrásánál, de még a szennyezés bekövetkezését megelőzően történő fellépés kötelezettségét jelenti: annak biztosítását, hogy a környezetet esetlegesen károsító folyamatok ne következzenek be.”²⁵

A szennyező fizet elve

A szennyező fizet elvét az Alaptörvény XXI. cikk (2) bekezdése rögzíti: „Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni.” A szennyező fizet elve tekintetében az Alkotmánybíróság a 3162/2019. (VII. 10.) AB végzésében kifejtette, hogy „a szennyező fizet elve a jogalkotó számára abszolút tartalmi korlát”, azaz nem állhat összhangban az Alaptörvénnyel egy olyan jogszabályi rendelkezés, amely valamely (tág értelemben vett) környezetszennyező tevékenység esetén a szennyezés elhárításának költségeit nem a szennyezőre telepíti.”²⁶ Megállapította továbbá, hogy nemcsak a jogalkotónak, hanem a jogalkalmazónak is tekintettel kell lennie a szennyező fizet elvének érvényesülésére.”²⁷

A főbb környezetvédelmi tárgyú nemzeti jogszabályok ismertetése

A magyar környezetvédelmi jogi szabályozás alkotmányos alapjait az Alaptörvény fentiekben ismertetett rendelkezéseiben, míg általános szabályait a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényben (Kvt.) szabályozzák. A környezetvédelmi jogterület legátfogóbb

²⁵ 13/2018. (IX. 4.) AB határozat, Indokolás [20].

²⁶ SZABÓ 2022: 89.

²⁷ 3162/2019. (VII. 10.) AB végzés, Indokolás [18].

szabályrendszerét a Kvt. jelenti, mindazonáltal a környezetvédelmi jog által lefedni kívánt életviszonyok bonyolultsága, illetve különbözősége miatt az egyes szabályozási tárgyköröket a Kvt.-hez kapcsolódó külön ágazati jogszabályokban szabályozzák.

A környezetvédelmi szabályrendszer két fő részre, általános és különös részre tagolódik. Az általános rész az átfogó jellegű, minden környezetveszélyeztető tényezőre, illetve bármelyik környezeti problémára az életviszonyok széles körében alkalmazható szabályokat (különösen: környezetjogi alapelvek, alapfogalmak, a felelősség egyes szabályai, környezetvédelmi hatásvizsgálat, egyes engedélytípusok, környezeti menedzsment és auditálás, környezetvédelmi termékminősítés, környezetvédelmi bírság), míg a különös rész az egyes környezeti problémákra, egyes környezeti elemekre, egyes gazdasági ágazatokban érvényesülő követelményekre vonatkozó szabályokat (különösen: az egyes környezeti elemekre vonatkozó szabályok, például víz-, levegő-, föld- és élővilág-védelem, veszélyeztető tényezők követelményei: zaj- és rezgésvédelem, sugárzások, veszélyes anyagok és technológiák, hulladékok; ágazati követelmények, például a közlekedés környezetvédelmi normái; egyes felelősségi szabályok, például vízszennyezési bírság; egyes gazdasági eszközök, például környezetvédelmi termékdíj) foglalja magában. Fontos, hogy az általános és a különös részhez tartozó szabályok nem választhatók el egymástól, azok egymásra épülnek, és együttesen alkotják a környezetvédelem szabályrendszerét.²⁸ A továbbiakban a magyar környezetvédelmi jogszabályrendszert e kettős felosztás mentén ismertetjük, kiegészítve a jogszabályokon kívül eső egyéb szabályozók rövid bemutatásával.

Általános rész

A Kvt. a környezetvédelem általános szabályait keretjelleggel tartalmazza. A Kvt. „az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet

²⁸ FODOR 2015: 35–36.

egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása” érdekében²⁹

„megfelelő keretet teremt az egészséges környezethez való alkotmányos jogok érvényesítésére és elősegíti a) a környezet igénybevételének, terhelésének és szennyezésének csökkentését, károsodásának megelőzését, a károsodott környezet javítását, helyreállítását; b) az emberi egészség védelmét, az életminőség környezeti feltételeinek javítását; c) a természeti erőforrások megőrzését, fenntartását, az azokkal való észszerű takarékos és az erőforrások megújulását biztosító gazdálkodást; d) az állam más feladatainak a környezetvédelem követelményeivel való összhangját; e) a nemzetközi környezetvédelmi együttműködést; f) a lakosság kezdeményezését és részvételét a környezet védelmére irányuló tevékenységben, így különösen a környezet állapotának feltárásában, megismerésében, az állami szerveknek és az önkormányzatoknak a környezet védelmével összefüggő feladatai ellátásában; g) a gazdaság működésének, a társadalmi, gazdasági fejlődésnek a környezeti követelményekkel való összehangolását; h) a környezetvédelem intézményrendszerének kialakítását, illetve fejlesztését; i) a környezet védelmét, megőrzését szolgáló közigazgatás kialakítását, illetve fejlesztését”.³⁰

A Kvt. 3. §-a kifejezetten arról rendelkezik, hogy a Kvt. 3. §-ában felsorolt tárgyköröket külön törvényeknek kell szabályozniuk, méghozzá a Kvt. rendelkezéseivel összhangban. E tárgykörök különösen: a nukleáris energia és a radioaktivitás felhasználása, a bányászat, az energia, az erdők, az épített környezet alakítása és védelme, a mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld, a halászat, a közlekedés (közlekedési alágazatonként), a katasztrófák megelőzése és következményeik elhárítása, a területfejlesztés, a vadgazdálkodás, a vízgazdálkodás, a hulladék, a hulladékgazdálkodás és a körforgásos gazdaságra való áttéréssel kapcsolatos kérdések, a természet- és tájvédelem, az állatvédelem, a növényegészségügy, a műemlékvédelem. A Kvt. 3. §-ához hasonló szabályt fogalmaz meg a Kvt. 36. §-a, valamint a Kvt. 110. §-a, amelyek ugyancsak a Kvt. szerinti szabályozás keretjelleget tükrözik. A Kvt. 36. §

²⁹ Kvt. 1. § (1) bekezdés.

³⁰ Kvt. 1. § (2) bekezdés.

szerint a környezeti elemek védelmére, továbbá a környezetet veszélyeztető hatások elleni védelemre vonatkozó átfogó szakterületi szabályokat külön törvények, a törvényi szabályozást nem igénylő részletes szabályokat a Kvt.-ben foglaltak alapulvételével a Kormány rendeletben állapítja meg. A Kvt. a 110. § (7) bekezdésében a Kormány, a (8)–(16) bekezdésében az egyes ágazati miniszterek számára ír elő részletszabályokat tartalmazó alsóbb szintű jogszabályok (kormányrendeletek, miniszteri rendeletek) megalkotására vonatkozó szabályozási kötelezettséget (például kormányrendeletben kell szabályozni a környezetvédelmi szempontból minősítendő anyagok, termékek, tevékenységek és technológiák körét, minősítésének általános szabályait,³¹ míg környezetvédelemért felelős miniszteri rendeletben a környezetvédelmi szempontból minősítendő anyagok, termékek, tevékenységek és technológiák minősítésének részletes szabályait, valamint a minősítő hatóságok és intézmények kijelölésének szabályait, a minősítés rendjét).³²

A környezetvédelmi tárgyú rendelkezéseket tartalmazó jogszabályok által szabályozott, illetve védett tárgykörök fontossága mutatkozik meg a Kvt. 43–44. §-ában, amelyek a környezetvédelemmel összefüggő – azaz környezeti elemekre, környezeti minőségre vagy környezettel összefüggésben az emberi egészségre hatást gyakorló – törvényjavaslat és más jogszabály, valamint országos és regionális jelentőségű koncepciók előkészítése során az intézkedés környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatára³³ és értékelésére,³⁴ valamint ezek vizsgálati elemzésben³⁵ való összefoglalására vonatkozó kötelezettséget írják elő. A vizsgálati elemzésnek ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, illetőleg javíthatják a környezet állapotát; a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet, illetőleg a lakosságot; a hazai feltételek mennyiben adottak a tervezett intézkedések bevezetéséhez; a közigazgatási szervek mennyiben

³¹ Kvt. 110. § (7) bekezdés 7. pont.

³² Kvt. 110. § (8) bekezdés e) pont.

³³ Kvt. 43. § (6) bekezdés.

³⁴ Kvt. 43. § (7) bekezdés.

³⁵ Kvt. 44. § (1) bekezdés.

felkészültek a tervezett intézkedések végrehajtására; a tervezett intézkedések megvalósításához az állami, pénzügyi, szervezeti és eljárási feltételek rendelkezésre állnak-e; a javaslat mennyiben jelent eltérést a nemzetközileg általánosan elfogadott megoldásoktól.³⁶ A vizsgálati elemzést, illetve a fentiek szerinti, környezetvédelemmel összefüggő szabályozó tervezetét véleménynyilvánítás céljából meg kell küldeni az Országos Környezetvédelmi Tanácsnak (OKT).³⁷ Az OKT véleményének kikérésére vonatkozó kötelezettség fontosságát az Alkotmánybíróság a 44/2012. (XII. 20.) AB határozatában megerősítette, ugyanis kimondta, hogy az OKT véleményének beszerzése az alacsonyabb szintű jogszabály közjogi érvényességének feltétele,³⁸ továbbá garanciális jelleggel bír az egészséges környezethez való jog alkotmányos követelménye – a visszalépés tilalma – betartásának megítélése szempontjából.³⁹

A környezetvédelmi szabályozás további érdekessége, hogy a Kvt. az önkormányzati rendeletek megalkotása tekintetében kiszélesíti az önkormányzatok jogalkotási jogkörét. A Kvt. 48. § lehetővé teszi, hogy önkormányzati rendelet az önkormányzat illetékességi területére az országos normáknál szigorúbb – a Kvt. szóhasználata szerint kizárólag nagyobb mértékben korlátozó – környezetvédelmi előírásokat határozzon meg anélkül, hogy ez a jogforrási hierarchia⁴⁰ sérelmét okozná.⁴¹ A Kvt. az önkormányzati rendeletek vonatkozásában is biztosítani kívánja a környezeti szempontok figyelembevételét, s előírja, hogy a települési önkormányzat környezetvédelmi tárgyú rendeleteinek, határozatainak tervezetét, illetve a környezet állapotát érintő terveinek tervezetét, a környezetvédelmi programot az illetékes környezetvédelmi igazgatási szervnek meg kell küldeni véleményezés céljából.⁴²

³⁶ Kvt. 44. § (1) bekezdés.

³⁷ Kvt. 45. §; 44. § (2) bekezdés.

³⁸ 44/2012. (XII. 20.) AB határozat, 4.2. elvi tétel.

³⁹ 44/2012. (XII. 20.) AB határozat, 4.3. elvi tétel.

⁴⁰ At. 32. cikk (3) bekezdés.

⁴¹ FODOR 2015: 44.

⁴² Kvt. 48. § (3) bekezdés.

Különös rész

A Kvt. meghatározza a védelemben részesítendő környezeti elemeket, amelyek az alábbiak: a föld védelme,⁴³ a víz védelme,⁴⁴ a levegő védelme,⁴⁵ az élővilág védelme,⁴⁶ az épített környezet védelme,⁴⁷ veszélyes anyagok és technológiák,⁴⁸ hulladékok,⁴⁹ zaj és rezgés,⁵⁰ sugárzások.⁵¹

A legfontosabb ágazatspecifikus, a környezetvédelmi szabályozás különös részéhez tartozó jogszabályokat – a teljesség igénye nélkül, részben a fentiek szerinti besorolást követve – a Kvt. szerinti védett tárgykörökre lebontva az 1. táblázatban foglaljuk össze.

1. táblázat: A legfontosabb ágazatspecifikus jogszabályok

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Hulladék-gazdálkodás	2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról 2015. évi LXXXIX. törvény a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás „A” és „B” Melléklete kihirdetéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről	169/2024. (VI. 29.) Korm. rendelet a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási résztevékenység és a résztevékenység körébe tartozó, hulladékkal kapcsolatos hulladékgazdálkodási tevékenységek végzésének, valamint a közszolgáltatási résztevékenység igénybevételének részletes szabályairól

⁴³ Kvt. 14–17. §.

⁴⁴ Kvt. 18–21. §.

⁴⁵ Kvt. 22. §.

⁴⁶ Kvt. 23. §.

⁴⁷ Kvt. 24–27. §.

⁴⁸ Kvt. 28–29. §.

⁴⁹ Kvt. 30–30/A. §.

⁵⁰ Kvt. 31. §.

⁵¹ Kvt. 32. §.

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Hulladék- gazdálkodás		270/2023 (VI. 29.) Korm. rendelet a koncessziós társaság és a Koordináló szerv együttműködésére vonatkozó részletes szabályokról 450/2023. (X. 4.) Korm. rendelet a visszaváltási díj megállapításának és alkalmazásának, valamint a vissza- váltási díjas termék forgalmazásának részletes szabályairól 559/2023. (XII. 14.) Korm. rendelet a biológiailag lebomló hulladék képződésének megelőzésére vonatkozó tevékenységekről, a biológi- ailag lebomló hulladékkal kapcsolatos hulladékgazdálkodási tevékenységek részletes szabályairól és a biohulladékból előállított komposzt osztályozásának szabályairól 681/2023. (XII. 29.) Korm. rendelet a pénzügyi biztosíték, a céltartalék, valamint a környezetvédelmi biztosítás hulladékgazdálkodással összefüggő részletes szabályairól 508/2020. (XI. 18.) Korm. rendelet az 1957. szeptember 30-án létrejött, a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás (ADR) módosításáról szóló Jegyzőkönyv és a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Megállapodás egységes szerkezetben történő kihirdetéséről 284/2023. (VI. 30.) Korm. rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Megállapodás „A” és „B” Melléklete kihirdetéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Hulladék-gazdálkodás		225/2015. (VIII. 7.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékkal kapcsolatos egyes tevékenységek részletes szabályairól 310/2013. (VIII. 16.) Korm. rendelet a hulladékgazdálkodási tervekre és a megelőzési programokra vonatkozó részletes szabályokról 15/2003. (XI. 7.) KvVM rendelet a területi hulladékgazdálkodási tervekről
Vízminőség- védelem	1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról 2019. évi CXIII. törvény az öntözéses gazdálkodásról	123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízáteresztőművek védelméről 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet a vizek és a közcélú vízáteresztőművek fenntartására vonatkozó feladatokról 101/2007. (XII. 23.) KvVM rendelet a felszín alatti vízkészletekbe történő beavatkozás és a vízkútfúrás szakmai követelményeiről 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet az árvíz- és belvízvédkezéssről 232/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet a vizek kártételei elleni védekezés szabályairól 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól 24/2007. (VII. 3.) KvVM rendelet a Vízügyi Biztonsági Szabályzat kiadásáról

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Levegőtisztaság-védelem	2007. évi IV. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciájának 1997. évi harmadik ülészakán elfogadott Kiotói Jegyzőkönyv kihirdetéséről	306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a levegő védelméről 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet a légszennyezettség agglomerációk és zónák kijelöléséről
A Föld védelme	2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről	26/2014. (III. 25.) VM rendelet az egyes tevékenységek illékony szerves vegyület kibocsátásának korlátozásáról
Az élővilág védelme	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek- ről (NATURA 2000)
Az épített környezet védelme	1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről	314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
Veszélyes anyagok és technoló- giák	2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról	314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Zaj- és rezgés- védelem	–	27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet a környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról 66/2005. (XII. 22.) EüM rendelet a munkavállalókat érő zajexpozícióra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményekről 284/2007. (X. 29.) Korm. rendelet a környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól 280/2004. (X. 20.) Korm. rendelet a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről 93/2007. (XII. 18.) KvVM rendelet a zajkibocsátási határértékek megállapításának, valamint a zaj- és rezgés-kibocsátás ellenőrzésének módjáról 176/1997. (X. 11.) Korm. rendelet a repülőterek környezetében létesítendő zajgátló védőövezetek kijelölésének, hasznosításának és megszüntetésének szabályairól 18/1997. (X. 11.) KHVM-KTM együttes rendelet a repülőterek környezetében létesítendő zajgátló védőövezetek kijelölésének, hasznosításának és megszüntetésének részletes műszaki szabályairól 140/2001. (VIII. 8.) Korm. rendelet egyes kültéri berendezések zajkibocsátási követelményeiről és megfelelőségük tanúsításáról 25/2004. (XII. 20.) KvVM rendelet a stratégiai zajtérképek, valamint az intézkedési tervek készítésének részletes szabályairól

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Sugárzások, energia- gazdálkodás	2015. évi LVII. törvény az energiahatékonyságról 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról 2006. évi XXVI. törvény a földgáz biztonsági készlete- zéséről 2005. évi XVIII. törvény a távhőszolgáltatásról 1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról 1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról	2/2022. (IV. 29.) OAH rendelet az ionizáló sugárzás elleni védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről
Klíma- védelem	2023. évi CV. törvény az impor- tárak karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusról 2020. évi XLIV. törvény a klímavédelemről 2015. évi LIX. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez fűzött Kiotói Jegyzőkönyv 2012. december 8-án Dohában, az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény Részes Felek 18. Konferenciáján elfogadásra került „dohai módosításának” kihirdetéséről 2012. évi CCXVII. törvény az üvegházhatású gázok közös- ségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában törtéző részvételről	410/2012. (XII. 28.) Korm. rendelet az üvegházhatású gázok közösségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában való részvételről szóló 2012. évi CCXVII. törvény végrehajtásá- nak egyes szabályairól 323/2007. (XII. 11.) Korm. rendelet az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegye- zménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény végrehajtásának egyes szabályairól

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Klíma- védelem	2010. évi CXVII. törvény a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közle- kedésben felhasznált energia üvegházhatású gázkibocsátásá- nak csökkentéséről 2007. évi LX. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keret- egyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről	
ESG Fenntartha- tóság	2023. évi CVIII. törvény a fenntartható finanszírozás és az egységes vállalati felelősségvállalás ösztönzését szolgáló környezet- tudatos, társadalmi és szociális szempontokat is figyelembe vevő, vállalati társadalmi felelősségvállalás szabályairól és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról	
Kármentesítés	1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról	219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről 90/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának rendjéről 91/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a természetben okozott károsodás mértékének megállapításáról, valamint a kármentesítés szabályairól 106/1995. (IX. 8.) Korm. rendelet a felszámolási eljárás és a végelszámolás környezet- és természetvédelmi követelményeiről

Védett tárgykör	Szabályozási szint	
	Törvény	Rendelet
Kármentesítés		39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról 107/2014. (III. 31.) Korm. rendelet az Országos Környezeti Kármentesítési Program keretében megvalósuló beruházásokkal összefüggő közigazgatási hatósági ügyek kiemelt jelentőségű ügyé nyilvánításáról

Forrás: a szerző szerkesztése

Valamennyi ágazatspecifikus jogszabály részletes ismertetése az aktuális tananyag keretein túlmutat, így a következőkben – fontosságát hangsúlyozandó – kizárólag a kármentesítésre vonatkozó szabályozást ismertetjük érintőlegesen.

Ahogy az 1. táblázatból is kitűnik, a legtöbb ágazatspecifikus jogszabály preventív jelleggel hivatott megakadályozni a környezetszennyezés,⁵² környezetveszélyeztetés,⁵³ környezetkárosítás,⁵⁴ illetve környezetkárosodás⁵⁵ bekövetkezését. A preventív jellegű jogszabályokon túl azonban meghatározó jelentőségűek a környezet helyreállításával és megtisztításával kapcsolatos kárelhárítási, illetve kármentesítési (helyreállítási)⁵⁶ tevékenység vagy intézkedések elvégzésére vonatkozó jogszabályok. A helyreállítási szabályokat abban az esetben alkalmazzák, ha a környezetben (például ipari baleset során) jelentős károk keletkeznek, s ezáltal gondoskodni szükséges a bekövetkezett károk felszámolásáról, a környezet helyreállításáról.⁵⁷

⁵² Kvt. 4. § 7. pont.

⁵³ Kvt. 4. § 10. pont.

⁵⁴ Kvt. 4. § 12. pont.

⁵⁵ Kvt. 4. § 13. pont.

⁵⁶ Kvt. 4. § 16. pont.

⁵⁷ SZENDI 2022: 159.

A Kvt. 101. § (1) bekezdése alapján a környezethasználó büntetőjogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik tevékenységének környezetre gyakorolt hatásaiért. A Kvt. ezzel összefüggésben számos kötelezettséget telepít a környezethasználóra például a környezethasználó köteles környezetveszélyeztetés, valamint környezetkárosodás esetén a környezetvédelmi hatóságot azonnal tájékoztatni, a szükséges információkat megadni; környezetkárosodás bekövetkezése esetén: a) minden lehetséges intézkedést megtenni a környezetkárosodás enyhítése, a kárelhárítás, illetve a további környezetkárosodás megakadályozása érdekében, így különösen haladéktalanul ellenőrzése alá vonni, feltartóztatni, eltávolítani vagy más megfelelő módon kezelni a környezetkárosodást okozó anyagokat, illetve más károsító tényezőket azzal a céllal, hogy korlátozza vagy megelőzze a további környezetkárosodást és az emberi egészségre gyakorolt kedvezőtlen hatásokat vagy a környezeti elem által nyújtott szolgáltatások további romlását, b) az eredeti állapotot vagy a külön jogszabályban meghatározott, az eredeti állapothoz közeli állapotot helyreállítani, valamint a környezeti elem által nyújtott szolgáltatást visszaállítani vagy azzal egyenértékű szolgáltatást biztosítani; az általa okozott környezetkárosodásért helytállni és a megelőzési, illetve helyreállítási költségeket viselni;⁵⁸ külön kormányrendeletben meghatározott tevékenységéhez környezetvédelmi biztosítékot adni; a tevékenységével okozható előre nem látható környezetkárosodások felszámolásának biztosítása érdekében környezetvédelmi biztosítást kötni;⁵⁹ a Kvt.-ben foglaltak szerint elsődleges, kiegészítő vagy kompenzációs helyreállítási intézkedéseket megtenni.⁶⁰

A három szakaszból – tényfeltárás,⁶¹ beavatkozás,⁶² kármentesítési monitoring⁶³ – álló kármentesítési eljárás részletszabályait a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet VII. fejezete tartalmazza,

⁵⁸ Kvt. 101. § (2) bekezdés.

⁵⁹ Kvt. 101. § (5) bekezdés.

⁶⁰ Kvt. 102/A. § (2) bekezdés.

⁶¹ 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 22–25. §.

⁶² 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 26–28. §.

⁶³ 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 29–30. §.

azzal, hogy a Kvt. rögzíti, hogy a kivizsgálást a lehető leghamarabb meg kell kezdeni, és kilencven napon belül le kell folytatni, továbbá hogy a kármentesítési eljárás során a környezetvédelmi hatóságnak hatvan napon belül határozatot kell hoznia a tényfeltárási záródokumentáció elbírálásáról, valamint a szennyvezettség, károsodással kapcsolatos további feladatokról, a kármentesítési beavatkozás záródokumentációjának elfogadásáról, továbbá a kármentesítési monitoring záródokumentációjának elfogadásáról és a kármentesítési intézkedések befejezéséről.⁶⁴

A kármentesítés során alkalmazott kármentesítési technológiának kiemelt szerepe van. A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 19/A. § (2) bekezdése rögzíti, hogy

„a helyreállítási intézkedések kiválasztása során a rendelkezésre álló legjobb technológiák alkalmazásával a következő szempontokat kell figyelembe venni: a) az intézkedés aa) hatása a közegészségügyre és a biztonságra, ab) pénzügyi-műszaki megvalósíthatósága, költséghasznossága, ac) várható eredményessége, ad) milyen kedvező hatást gyakorol a természeti erőforrás vagy szolgáltatás egyes összetevőire, ae) milyen mértékben állítja helyre a felszín alatti vizekben, illetve a földtani közegben okozott károkat, illetve milyen mértékben biztosítja a jövőbeli károk megelőzését; b) a terület földrajzi, éghajlati, talajtani, földtani, vízföldtani viszonyai és érzékenysége, az élővilág, a védendő természeti értékek, az épített környezet, beleértve a régészeti és műemléki értékeket; c) a károsodott területen és a teljes hatásterületen folyó, illetve tervezett területhasználatoikat a településrendezési tervek alapján, és ennek megfelelően a kockázat mértékét; d) mennyi idő szükséges ahhoz, hogy a felszín alatti vizekben, illetve a földtani közegben okozott károk helyreállítására tett intézkedések kifejtsek hatásukat; e) a 21. § (6) bekezdésében foglaltakat, továbbá a környezeti állapot további romlásának tilalmát; f) lényeges társadalmi, gazdasági és kulturális vonatkozásokat és a helyi sajátosságokból adódó egyéb lényeges tényezőket.”

A környezetkárosodás függvényében számos kármentesítési technológia létezik, ezek a teljesség igénye nélkül az alábbiak: immobilizációs eljárás,

⁶⁴ Kvt. 91/A. § (1)–(2) bekezdés.

talajlevegőztetési eljárás, talajmosás, gáztisztítási eljárás, adszorpció eljárás, szűrés, termikus eljárások (például égetés, termikus kezelési eljárás).⁶⁵

Az állam Alaptörvényben – különösen P) cikk (1) bekezdés, XXI. cikk (1) bekezdés – rögzített felelőssége jelenik meg a Kvt. 41. § (5) bekezdés c) és d) pontjában, amelyek az állam környezetvédelmi feladataként jelölik meg a jelentős környezetkárosodások, illetve a rendkívüli környezeti események (beleértve a Magyarország területén folytatott hadgyakorlatot is) következményeinek felszámolását, ha a kötelezettség másra nem hárítható, továbbá az állam környezeti kártérítési kötelezettsége fedezetének biztosítását és a kötelezettségek teljesítését. Ezzel a rendelkezéssel a jogszabály explicit módon rögzíti, hogy Magyarországon a jelentős környezetkárosodások következményeinek felszámolása és a szükséges fedezet megteremtése a kormány környezetvédelmi feladata, ha a kötelezettség másra át nem hárítható.

Egyéb szabályozók

A környezetvédelmi szabályozás rendszeréhez a fentiekben ismertetett átfogó, illetve ágazatspecifikus előírásokat tartalmazó jogszabályok mellett a közjogi szervezetszabályozó eszközök⁶⁶ is hozzátartoznak, amelyeknek különösen a jövőre vonatkozó környezetvédelmi irányvonalak kialakítása, megtervezése tekintetében van meghatározó jelentőségük.⁶⁷ Jelenleg a magyar környezetvédelmi politikát különösen – a teljesség igénye nélkül – az alábbi közjogi szervezetszabályozó eszközök határozzák meg (2. táblázat).

⁶⁵ SZENDI 2022: 167–168.

⁶⁶ 2010. évi CXXX. törvény 1. § (1) bekezdés b) pont és 23. §.

⁶⁷ FODOR 2015: 44.

2. táblázat: A magyar környezetvédelmi politikát meghatározó közjogi szervezetszabályozó eszközök

Országgyűlési határozatok	Kormányhatározatok
62/2022. (XII. 9.) OGY határozat a 2026-ig tartó 5. Nemzeti Környezetvédelmi Programról	1078/2024. (III. 28.) Korm. határozat a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról szóló 1084/2016. (II. 29.) Korm. határozat módosításáról
18/2020. (VI. 4.) OGY határozat az éghajlatváltozás mértékéből fakadó, halasztást nem tűrő feladatokról	1100/2024. (IV. 11.) Korm. határozat a vízügyi igazgatási szervek egyes vízgazdálkodási feladatainak forrásbiztosításáról
23/2018. (X. 31.) OGY határozat a 2018–2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról	1403/2021. (VI. 30.) Korm. határozat a Levegőminőség-védelmi Cselekvési Tervről
18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról	1620/2021. (IX. 3.) Korm. határozat a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia elfogadásáról
1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról	1704/2021. (X. 6.) Korm. határozat a 2021–2027 közötti időszakra szóló Országos Hulladékgazdálkodási Tervről
77/2011. (X. 14.) OGY határozat a Nemzeti Energiastratégiáról	1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
	1307/2011. (IX. 6.) Korm. határozat a Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégiáról

Forrás: a szerző szerkesztése

AZ EURÓPAI UNIÓ JOGI AKTUSAI, ELSŐDLEGES ÉS MÁSODLAGOS
JOGFORRÁSOK, KÜLÖNÖSEN AZ ALAPÍTÓ SZERZŐDÉSEK,
CSATLAKOZÁSI SZERZŐDÉSEK, RENDELETEK, IRÁNYELVEK

Az Európai Unió (EU) elsődleges jogforrásai az EU-t létrehozó szerződések [az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ), az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ)] és az Európai Atomenergia-közösségről (Euratom) szóló szerződés, az EU-t módosító szerződések, az alapító szerződésekhez és a módosító szerződésekhez csatolt jegyzőkönyvek, az egyes országok EU-hoz való csatlakozási szerződésai és az Alapjogi Charta, míg a másodlagos jogforrások – az EU által elfogadott jogi aktusok – az EUMSZ 288. cikkében felsorolt rendeletek, irányelvek, határozatok, vélemények és ajánlások, valamint egyéb, az EUMSZ 288. cikkében fel nem sorolt atipikus jogi aktusok, például az intézmények eljárási szabályzata, intézményközi megállapodások.⁶⁸

Az EU környezetvédelemmel kapcsolatos alapelveit, kitűzött céljait, illetve a kitűzött célok megvalósításának eszközeit az EUMSZ XX. cím alatti 191–193. cikkek határozzák meg, az alábbiak szerint:

Az EU környezetpolitikája az alábbi célkitűzések eléréséhez járul hozzá: a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása; az emberi egészség védelme; a természeti erőforrások körültekintő és észszerű hasznosítása; a regionális vagy világméretű környezeti problémák leküzdésére és különösen az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló intézkedések ösztönzése nemzetközi szinten.⁶⁹ Az EU környezetpolitikájának célja a magas szintű védelem, figyelembe véve ugyanakkor az EU különböző régióinak helyzetében mutatkozó különbségeket. Az EU környezetpolitikáját az elővigyázatosság és a megelőzés elve, a környezeti károk elsődlegesen a forrásuknál történő elhárításának elve, valamint a „szennyező fizet” elve figyelembevételével valósítja meg,⁷⁰ amelynek kidolgozása során figyelembe kell venni a rendelkezésre álló tudományos és műszaki adatokat, az Európai Unió különböző régióinak

⁶⁸ Lásd: European Union [é. n.]

⁶⁹ EUMSZ 191. cikk (1) bekezdés.

⁷⁰ EUMSZ 191. cikk (2) bekezdés.

környezeti feltételeit, a beavatkozás, illetve a be nem avatkozás lehetséges hasznait és költségeit, az EU egészének gazdasági és társadalmi fejlődését, valamint régióinak kiegyensúlyozott fejlődését.⁷¹ Az EUMSZ 192. cikk tartalmazza az EU környezetpolitikájának megvalósításához szükséges intézkedések meghozatalára vonatkozó eljárásokat,⁷² valamint rögzíti, hogy az EU által elfogadott egyes intézkedések sérelme nélkül a tagállamok gondoskodnak a környezetpolitika finanszírozásáról és megvalósításáról.⁷³ Az EUMSZ 193. cikk felhatalmazza az egyes tagállamokat szigorúbb óvintézkedések fenntartására, illetve bevezetésére, amelyeknek összeegyeztethetőnek kell lenniük a Szerződésekkel (EUSZ és EUMSZ), s amelyekről a tagállamoknak az Európai Bizottságot értesíteniük kell (szigorítási klauzula).

Az EUMSZ 114. cikkében rögzítették, hogy a belső piac kiépítésére és működésére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítésére irányuló közösségi aktusokat illetően az egészségügyre, a biztonságra,⁷⁴ a környezetvédelemre és a fogyasztóvédelemre vonatkozó védelem magas szintjét kell megvalósítani. Ezzel a fenntartható fejlődés és a környezetvédelmi szempontok integrálásának alapelvei az EU közös környezetpolitikájának alapjaivá váltak.⁷⁵

Az EU környezetvédelmi jogi szabályozása több száz jogszabályt és egyéb jogi eszközt (főként irányelvet) foglal magában.⁷⁶ Az EU legfontosabb környezetvédelmi tárgyú jogi aktusait (irányelveit, illetve rendeleteit) tárgykörökre lebontva – a teljesség igénye nélkül – a 3. táblázatban foglaljuk össze.

⁷¹ EUMSZ 191. cikk (3) bekezdés.

⁷² EUMSZ 192. cikk (1)–(3) bekezdés.

⁷³ EUMSZ 192. cikk (4) bekezdés.

⁷⁴ Kihagyhatatlan elemei ennek a katonai biztonsággal összefüggő kérdések. Lásd HALÁSZ et al. 2012; PADÁNYI–FÖLDI 2014, 2015; PADÁNYI 2013; BEREK et al. 2020.

⁷⁵ FARKAS CSAMANGÓ 2021: 220.

⁷⁶ FARKAS CSAMANGÓ 2021: 222.

3. táblázat: Az EU legfontosabb környezetvédelmi tárgyú jogi aktusai

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Környezet-biztonság	A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek kezeléséről szóló 2012/18/EU irányelv (Seveso III.)	
Környezeti információ		Az Európai Parlament és a Tanács 2150/2002/EK rendelete a hulladékra vonatkozó statisztikákról Az Európai Parlament és a Tanács 166/2006/EK rendelete az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -szállítási Nyilvántartás létrehozásáról (E-PRTR) Az Európai Parlament és a Tanács 1367/2006/EK rendelete a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhusi Egyezmény rendelkezéseinek a közösségi intézményekre és szervekre való alkalmazásáról Az Európai Parlament és a Tanács 401/2009/EK rendelete az Európai Környezetvédelmi Ügynökségről és az európai környezeti információs és megfigyelőhálózatról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1010 rendelete a környezettel kapcsolatos jogszabályok területén a jelentéstételi kötelezettségek összehangolásáról, valamint a 166/2006/EK és a 995/2010/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 2002/49/EK, a 2004/35/EK, a 2007/2/EK, a 2009/147/EK és a 2010/63/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 338/97/EK és a 2173/2005/EK tanácsi rendelet, továbbá a 86/278/EGK tanácsi irányelv módosításáról

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Környezeti kármentesítés	A környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv A környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelv	
Levegőtisztaságvédelem	Az Európai Parlament és a Tanács 2004/42/EK irányelve a szerves oldószerek egyes festékekben, lakkokban és jármű utánfényezésére szolgáló termékekben történő felhasználása során keletkező illékony szerves vegyületek kibocsátásának korlátozásáról és az 1999/13/EK irányelv módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács 2004/107/EK irányelve a környezeti levegőben található arzénről, kadmiumról, higanyról, nikkelről és policiklusos aromás szénhidrogénekről Az Európai Parlament és a Tanács 2008/50/EK irányelve a környezeti levegő minőségéről és a Tisztább levegőt Európának elnevezésű programról Az Európai Parlament és a Tanács 2009/31/EK irányelve a szén-dioxid geológiai tárolásáról, valamint a 85/337/EGK tanácsi irányelv, a 2000/60/EK, a 2001/80/EK, a 2004/35/EK, a 2006/12/EK és a 2008/1/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint az 1013/2006/EK rendelet módosításáról	Az Európai Parlament és a Tanács 2009. szeptember 16-i 1005/2009/EK rendelete az ózonreageget lebontó anyagokról Az Európai Parlament és a Tanács 517/2014/EU rendelete a fluor-tartalmú üvegházhatású gázokról és a 842/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 2015. április 29-i 2015/757/EU rendelete a tengeri közlekedésből eredő szén-dioxid-kibocsátások nyomon követéséről, jelentéséről és hitelesítéséről, valamint a 2009/16/EK irányelv módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács 2016. szeptember 14-i 2016/1628/EU rendelete a nem közúti mozgó gépek belső égésű motorjainak a gáz- és szilárd halmazállapotú szennyezőanyag-kibocsátási határértékeire és típusjövahagyására vonatkozó követelményekről

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
	Az Európai Parlament és a Tanács 2009/126/EK irányelve a gépjárművek töltőállomásokon történő üzemanyag-feltöltésekor kibocsátott benzingőz II. fázisú visszanyeréséről Az Európai Parlament és a Tanács 2010/75/EU irányelve az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2193 irányelve a közepes tüzelőberendezésekből származó egyes szennyező anyagok levegőbe történő kibocsátásának korlátozásáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/2284 irányelve egyes légköri szennyező anyagok nemzeti kibocsátásainak csökkentéséről, a 2003/35/EK irányelv módosításáról, valamint a 2001/81/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről	
Vegyi anyagok és hulladék	A Tanács 91/271/EGK irányelve a települési szennyvíz kezeléséről Az Európai Parlament és a Tanács 94/62/EK irányelve a csomagolásról és a csomagolási hulladékról A Tanács 96/59/EK irányelve a poliklórozott bifenilek és a poliklórozott terfenilek (PCB/PCT) ártalmatlanításáról A Tanács 1999/31/EK irányelve a hulladéklerakókról	A Tanács 1493/93/Euratom rendelete a radioaktív anyagok tagállamok közötti szállításáról Az Európai Parlament és a Tanács 648/2004/EK rendelete a mosó- és tisztítószerekről Az Európai Parlament és a Tanács 396/2005/EK rendelete a növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint a 91/414/EGK tanácsi irányelv módosításáról

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Vegyi anyagok és hulladék	Az Európai Parlament és a Tanács 2000/53/EK irányelve az elhasznált járművekről Az Európai Parlament és a Tanács 2005/64/EK irányelve a gépjárművek újrafelhasználhatóságra, újrafeldolgozhatóságra és hasznosíthatóságra tekintettel történő típusjóváhagyásáról és a 70/156/EGK tanácsi irányelv módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács 2006/21/EK irányelve az ásványi nyersanyag-kitermelő iparban keletkező hulladék kezeléséről és a 2004/35/EK irányelv módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács 2006/66/EK irányelve az elemekről és akkumulátorokról, valamint a hulladékelemekről és -akkumulátorokról, továbbá a 91/157/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről A Tanács 2006/117/Euratom irányelve a radioaktív hulladékok és a kiegészítő fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről Az Európai Parlament és a Tanács 1013/2006/EK rendelete a hulladékszállításról Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelve a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 2009/128/EK irányelve a peszticidek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról	Az Európai Parlament és a Tanács 1907/2006/EK rendelete a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH), az Európai Vegyi anyag-ügynökség létrehozásáról, az 1999/45/EK irányelv módosításáról, valamint a 793/93/EGK tanácsi rendelet, az 1488/94/EK bizottsági rendelet, a 76/769/EGK tanácsi irányelv, a 91/155/EGK, a 93/67/EGK, a 93/105/EK és a 2000/21/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 1107/2009/EK rendelete a növényvédő szerek forgalomba hozataláról valamint a 79/117/EGK és a 91/414/EGK tanácsi irányelvek hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 259/2012/EU rendelete a 648/2004/EK rendeletnek a fogyasztói mosószerekben és az automata mosogatógépekhez való fogyasztói mosogatószerekben használt foszfátok és más foszforvegyületek tekintetében történő módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács 528/2012/EU rendelete a biocid termékek forgalmazásáról és felhasználásáról Az Európai Parlament és a Tanács 649/2012/EU rendelete a veszélyes vegyi anyagok kiviteléről és behozataláról

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Vegyianyagok és hulladék	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/65/EU irányelve egyes veszélyes anyagok elektromos és elektronikus berendezésekben való alkalmazásának korlátozásáról A Tanács 2011/70/Euratom irányelve a kiegészítő fűtőelemek és a radioaktív hulladékok felelősségteljes és biztonságos kezelését szolgáló közösségi keret létrehozásáról Az Európai Parlament és a Tanács 2012/18/EU irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 2012/19/EU irányelve az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaikról Az Európai Parlament és a Tanács 1257/2013/EU rendelete a hajók újrafeldolgozásáról, valamint az 1013/2006/EK rendelet és a 2009/16/EK irányelv módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács 2015/720/EU irányelve a 94/62/EK irányelvnek a könnyű műanyag hordtasakok felhasználásának csökkentése tekintetében történő módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/883 irányelve a hajókról származó hulladékok leadására alkalmas kikötői befogadólétesítményekről, a 2010/65/EU irányelv módosításáról, valamint a 2000/59/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/904 irányelve egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/852 rendelete a higanyról és az 1102/2008/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1009 rendelete az uniós terménynövelő anyagok forgalmazására vonatkozó szabályok megállapításáról, az 1069/2009/EK és az 1107/2009/EK rendelet módosításáról, valamint a 2003/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 2019/1021/EK rendelete a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról (POP rendelet)

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Zaj-, rezgés elleni védelem	Az Európai Parlament és a Tanács 2000/14/EK irányelve a kültéri használatra tervezett berendezések zajkibocsátására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről Az Európai Parlament és a Tanács 2002/49/EK irányelve a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről A Bizottság 2015/996 irányelve a 2002/49/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerinti közös zajértékelési módszerek meghatározásáról	Az Európai Parlament és a Tanács 540/2014/EU rendelete a gépjárművek zajsintjéről és a cserehangtompítórendszerekről, és a 2007/46/EK irányelv módosításáról, valamint a 70/157/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 598/2014/EU rendelete az Unió repülőterein a zajvédelemmel összefüggő üzemeltetési korlátozások bevezetésére vonatkozó szabályok és eljárások megállapításáról a kiegyensúlyozott megközelítés jegyében, valamint a 2002/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről
Környezeti károsító bűncselekmények	Az Európai Parlament és a Tanács 2005/35/EK irányelve a hajók által okozott szennyezésről és a jogszértésekre alkalmazandó szankciók bevezetéséről Az Európai Parlament és a Tanács 2008/99/EK irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1203 irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről, valamint a 2008/99/EK és a 2009/123/EK irányelv felváltásáról	

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Klíma- védelem		Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/435 rendelete az (EU) 2021/241 rendeletnek a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe beillesztendő REPowerEU-fejezet tekintetében történő módosításáról, valamint az 1303/2013/EU rendelet, az (EU) 2021/1060 rendelet és az (EU) 2021/1755 rendelet, valamint a 2003/87/EK irányelv módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/956 rendelete az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus létrehozásáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/795 rendelete a Stratégiai Technológiák Európai Platformjának (STEP) létrehozásáról és a 2003/87/EK irányelv, valamint az (EU) 2021/1058, az (EU) 2021/1056, az (EU) 2021/1057, az 1303/2013/EU, a 223/2014/EU, az (EU) 2021/1060, az (EU) 2021/523, az (EU) 2021/695, az (EU) 2021/697 és az (EU) 2021/241 rendelet módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1991 rendelete a természet helyreállításáról és az (EU) 2022/869 rendelet módosításáról

Tárgykör	Irányelv	Rendelet
Fenntarthatóság, ESG	Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2464 irányelve a 537/2014/EU rendeletnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és 2013/34/EU irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról Az Európai Parlament és Tanács (EU) 2024/1760 irányelve a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról, valamint az (EU) 2019/1937 irányelv és az (EU) 2023/2859 rendelet módosításáról	Az Európai Parlament és a Tanács 1221/2009/EK rendelete a szervezeteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételéről és a 761/2001/EK rendelet, a 2001/681/EK és a 2006/193/EK bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről Az Európai Parlament és a Tanács 66/2010/EK rendelete az uniós ökcímekről A Bizottság (EU) 2017/1505 rendelete a szervezeteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételéről szóló 1221/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet I., II. és III. mellékletének módosításáról A Bizottság (EU) 2018/2026 rendelete a szervezeteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételéről szóló 1221/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet IV. mellékletének módosításáról Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2088 rendelete a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról

Forrás: a szerző szerkesztése

Az elsődleges és másodlagos jogforrások mellett az EU környezetpolitikájában meghatározó szerepet játszanak az EU közösségpolitikai dokumentumai: a környezetvédelmi akcióprogramok (például a nyolcadik környezeti cselekvési program), stratégiák (például a Fenntartható Fejlődési Stratégia), Zöld könyvek (például a Zöld Könyv a jövő zajpolitikájáról), Fehér könyv (például a Fehér Könyv Európa jövőjéről), ágazati akciótervek (például a Biológiai Sokféleség Akcióterv), közlemények (jelentés a Közösség üvegházhatású gázok kibocsátásnak ellenőrző mechanizmusáról).⁷⁷ Az EU környezetvédelmi politikájában a 2030. december 31-ig tartó időszak tekintetében kiemelt jelentősége van az Európai Parlament és a Tanács (EU) a 2030-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról szóló 2022/591 határozatának. A nyolcadik cselekvési program tematikus célkitűzései között szerepel az üvegházhatású gázok kibocsátásának gyors és előrelátható csökkentése, egyben az ilyen gázok természetes elnyelésének növelése, az előrehaladás az alkalmazkodóképesség növelése és általános érvényesítése terén, a reziliencia és az alkalmazkodás erősítése terén, valamint az éghajlatváltozással szembeni kiszolgáltatottság csökkentése terén, az előrelépés egy olyan jóléti gazdaság felé, amely többet ad vissza a bolygónak, mint amennyit elvesz tőle, a mérgező anyagoktól mentes körforgásos gazdaságra való átállás felgyorsítása, a szennyezőanyag-mentességre törekvés, a tengeri és a szárazföldi biológiai sokféleség védelme, megőrzése és helyreállítása, a fenntarthatóság környezeti aspektusának előmozdítása, valamint az uniós termeléssel és fogyasztással kapcsolatos fő környezeti és éghajlati terhelések jelentős csökkentése, különösen az energia, az ipar, az épületek és az infrastruktúra, a mobilitás, a turizmus, a nemzetközi kereskedelem és az élelmiszerrendszer területén.⁷⁸ A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó környezetvédelmi és éghajlat-politika megvalósításához az Európai Parlament és a Tanács (EU) a 2030-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról szóló 2022/591 határozatával (2022/591 határozat) elfogadott LIFE program biztosít többéves pénzügyi keretet. A LIFE program 2021. január 1-jétől 2027. december 31-ig tartó időszakban

⁷⁷ FARKAS CSAMANGÓ 2021: 224–231.

⁷⁸ 2022/591. határozat 2. cikk (2) bekezdés.

történő végrehajtását szolgáló pénzügyi keretösszeg 5 432 000 000 EUR. A LIFE program az alábbi alprogramokból épül fel: a „Természet és biológiai sokféleség” alprogram; a „Körforgásos gazdaság és életminőség” alprogram; az „Az éghajlat-változás mérséklése és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás” alprogram; a „Tiszta energiára való átállás” alprogram.⁷⁹

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BEREK Tamás – FÖLDI László – PADÁNYI József (2020): The Structure and Main Elements of Disaster Management System of the Hungarian Defence Forces, with Special Regard to the Development of International Cooperation. *AARMS*, 19(1), 17–26. Online: <https://doi.org/10.32565/aarms.2020.1.2>
- FARKAS CSAMANGÓ Erika (2021): Környezetpolitikai ismeretek. In GELLÉN Klára – FARKAS CSAMANGÓ Erika – MOLNÁR Szabolcs (szerk.): *Nukleáris jogi ismeretek I.* Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Üzleti Jogi Intézet, 193–250. Online: https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/25556/1/Nuklearis_1.pdf
- FODOR László (2007): A környezethez való jog dogmatikája napjaink kihívásai tükrében*. *Miskolci Jogi Szemle*, 2(1), 5–19.
- FODOR László (2015): *Környezetjog*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- HALÁSZ László – FÖLDI László – PADÁNYI József (2012): Climate Change and CBRN Defense. *Hadmérnök*, 7(3), 42–49.
- PADÁNYI József (2013): National Defence Research on the Effects of Climate Change. *Hadtudomány*, 23(E-szám), 30–40.
- PADÁNYI József – FÖLDI László (2014): Environmental Responsibilities of the Military Soldiers Have to be “Greener Berets”. *Economics and Management*, 8(2), 48–55.
- PADÁNYI József – FÖLDI László (2015): Tasks and Experiences of the Hungarian Defence Forces in Crisis Management. *Bilten Slovenske Vojske*, 17(1), 29–46.
- PAULOVICS Anita – JÁMBOR Adrienn (2022): A környezetvédelem alkotmányjogi alapjai. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 407–421. Online: <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1482>

⁷⁹ 2022/591. határozat 1. cikk és 4–5. cikk.

- SZABÓ Marcel (2022): Az egészséges környezethez való jog anyagi jogi és eljárásjogi kérdései az Alkotmánybíróság újabb gyakorlatában. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 10(2), 77–92. Online: <https://doi.org/10.32566/ah.2022.2.5>
- SZENDI Rebeka (2022): Környezeti károk felszámolása a veszélyes üzemeknél – Kármentesítési technológiák. *Hadmérnök*, 17(2), 159–170. Online: <https://doi.org/10.32567/hm.2022.2.11>

Jogi források

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500053.tv>
2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000130.tv>
- 44/2012. (XII. 20.) AB határozat.
- 27/2017. (X. 25.) AB határozat.
- 13/2018. (IX. 4.) AB határozat.
- 3162/2019. (VII. 10.) AB végzés. Online: [https://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/25735709237a967bc12583b5006154ce/\\$FILE/3162_2019%20AB%20v%C3%A9gz%C3%A9s.pdf](https://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/25735709237a967bc12583b5006154ce/$FILE/3162_2019%20AB%20v%C3%A9gz%C3%A9s.pdf)
- (EU) 2022/591 határozat a 2030-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról.
- European Union [é. n.]: Az európai uniós jog forrásai. 2022. április 21. Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/sources-of-european-union-law.html>